

ΠΑΛΗΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Ραδιοφωνική έκπομπή διά τήν 21 ην
'Ιανουαρίου, 1973, ήμέραν Κ Υ Ρ Ι
Α Κ Η Ν καί ὥραν : 20.00 - 20.30

201

Τήν έκπομπήν παρουσιάζουν ὁ ΚΩΣΤΑΣ
ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ καί ὁ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΝΝΟΥ-
ΚΑΚΗΣ. Τραγουδοῦ ἡ ΚΑΒΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ.

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Στήν περασμένη μας συνάντησι, ἀγαπητέ μου Δημήτρη, μελετή-
σαμε μερικά ὀνόματα παλαιῶν ἀθηναίων, πού ὑπῆρξαν στήν 'Αθή-
να πρίν γίνῃ ἀκόμη πρωτεύουσα τοῦ Κράτους στά 1833...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τό θυμάμαι. Ποῦ θέλεις νά καταλήξῃς Γιάννη ;
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μερικοί μας ἀπροαταί, διαμαρτυρηθήκανε λέγοντας ὅτι θέλουν
καί ἕλλα ὀνόματα παλαιῶν ἀθηναίων.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Δέν εἶναι δύσκολο νά τοὺς ικανοποιήσωμε. Εἶπαμε ὅτι ἡ ἀδελφεὴ
οἰκογένεια τοῦ 'Αγγέλου Γέροντα ἦτανε ἀπό τίς πρῶτες καί πα-
λαιότερες οἰκογενεῖες τῶν 'Αθηνῶν, ὁ 'Ιωάννης Παπαρρηγόπουλος
παλιός ἀθηναῖος καί αὐτός, ὁ Σκουζές, ὁ Φλογαῖτης καί ὁ Γεώρ-
γιος Γλαράκης πού εἶναι ἀπό τοὺς πρῶτους πού ἔρχισε νά κτίζῃ
σπίτι κοντά στήν πλατεῖα Μουσῶν...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Πλατεῖα Μουσῶν ; Ποῦ ἦτανε αὐτή ἡ ~~πλατεῖα~~ πλατεῖα ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πλατεῖα Μουσῶν ἐλέγετο στά πρῶτα χρόνια τῆς 'Αθήνας ἡ σημερι-
νὴ πλατεῖα Συντάγματος.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Κι' ἐκεῖ ἔκτιζε σπίτι ὁ Γλαράκης ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Αὐτός ὁ Γεώργιος Γλαράκης, ἦτανε χιῶτης τήν καταγωγὴ του, μὰ
εἶχε ἔρθει στόν Πωρηᾶ καί εἶχε πολεμήσει καί μετὰ τήν ἀπελευ-
θέρωσι ἔφθασε στήν 'Αθήνα καί ἔκτισε σπίτι στήν πλατεῖα Μου-
σῶν μ' ἕλες τίς ἀντιρρήσεις τοῦ Νικολάου Φλογαῖτη, πού ἦπετε
δικαστικὸς καί σύγγαμβρος τοῦ Γλαράκη.

- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Δηλαδή, τί είδους αντιρρήσεις μπορούσε να έχη ο δικαστικός αυτός για τό σπίτι του Γλαράκη ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ο Φλογαΐτης ήτανε πολύ πατριώτης και όπαδός της μεγάλης 'Ιδέας... θεωρούσε τήν 'Αθήνα σαν προσωρινή πρωτεύουσα του έλευθερωμένου Κράτους και έλεγε στον σύγγαμβρό του τον Γεώργιο Γλαράκη ; Κουκουβάγιες θα λαλήσουνε στο κεραμίδια σου Γεώργιε... Γιατί τό λές αυτό Νικόλαε ; ρωτούσε ο Γλαράκης. Διότι, σε δύο χρόνια τό πολύ ή πρωτεύουσα θα μεταφερθη στήμ ,Επτάλοφο, στήν Κωνσταντινούπολι...
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ 'Ομως ο Γλαράκης πού ήτανε πιο μυαλωμένος από τον Φλογαΐτη τό έκτισε τό σπίτι του και τό χάρηκε μάλιστα. ~~καλά καλέκαλε~~
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ο Γεώργιος Γλαράκης ήτανε ένας πολύ μορφωμένος άνθρωπος και λόγιος της έποχης πού έχρημάτισε πολλές φορές ύπουργός γιατί όλοι του δείχνανε έμπιστοσύνη. Κέντρον της πόλεως ήτανε τό πλάτωμα της Πλάνας...
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Πλάτωμα εΐπες ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πλάτωμα λεγότανε τότε ή συνοικία. Τό πλάτωμα της Πλάνας, τό πλάτωμα του Ψυρρή, τό πλάτωμα του "Αη Γι'οργη του Καρύκη...
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Του "Αη Γιώργη του Καρύκη ; Μήπως έννοεις τον "Αη Γεώργη τον ^{καρύκη}
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Αυτόν άκριβώς. 'Η άθηναϊκή οίκογένεια παλαιοτάτη από τον δέκατο έβδομο αΐωνα, λεγότανε φαμίλλια του 'Αγγέλου Καρύκη. Μά οι παλαιοί άθηναίοι, τήν συλλαβή η η τήν προφέρανε τση και ο "Αγγλος ο Καρύκης έμεινε "Αγγελος Καρύτσης. 'Επίσης όνομαστή οίκογένεια της 'Αθήνας, ήτανε του Σπύρου του Πατούσα πού λογαριαζότανε από τους πιο πλούσιους άθηναίους. 'Αξιοσημείωτο εΐναι ότι όταν ήρχισαν να 'ρχονται στήν 'Αθήνα μετά τήν άπελευθέρωσί της, άλλοι έλληνες, έβλεπε κανείς στους δρόμους μόνο ~~παλαιοί~~ άνδρες.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Φυναΐνες δέν κυκλοφορούσαν ;

- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ποῦ νά κυκλοφορήσουν ; Ὁ φόβος πού εἶχανε ἀπό τήν Τουρκοκρατία βαστοῦσε ἀκόμη καί μετά τήν ἀπελευθέρωσι. Βγαίνανε μόνο, πολλές μαζί, ἀπό τήν γειτονιά, φιλενάδες καί συγγένισες μιά φορά τίς δεκαπέντε μέρες γιά νά πᾶνε ἐν σώματι ἐστό λουτρό καί μάλιστα μέ συνοδεία ἀνδρική
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Καί τίς ἄλλες μέρες οἱ γυναῖκες μένανε κλεισμένες στό σπίτι τους ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Αὐτό τό συμπεραίνομε ἀπό δύο λαϊκά τραγούδια, λιανοτράγουδα δίστιχα πραγματικά πού μάς λένε τί κάνανε στό σπίτι τους οἱ ἄθηναῖες. Διάβασέ τα Γιάγγο γιά νά καταλάβουνε καί οἱ ἀκροαταί μας.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Τό κέντημα εἶναι γλέντημα - κι' ἡ ρόκα εἶναι σεργιάνι μένει ἡ κυρά στόν ἀργαλειό καί ὄχι στό μεϊντάνι. Τιμή μεγάλη καί τρανή, ὁ ἀργαλειός στό σπίτι καί κάθε δόντι τ' ἀργαλειοῦ, ἀξίζει μαργαρίτη.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Αὐτό εἶναι μιά πραγματικότητα. Δέν ὑπῆρξε ἀθηναῖικο σπίτι πού νά μήν ἔχη ἀργαλειό. Καί τά φτωχόσπιτα καί τά ἀρχοντικά εἶχανε ἀργαλειούς γιά νά ὑφαίνουν οἱ γυναῖκες τά ὑφάσματά τους, τά στρωσίδια τους ἀκόμη καί τά κιλίμια καί τά χαλιά. Κι' ἔχομε κι' ἄλλα ἀθηναῖικα δίστιχα πού μαρτυροῦνε τί κάνανε οἱ ἀθηναῖες καί τῆς φτωχογειτονίας καί οἱ ἀρχοντοποῦλες. Νά 'τα αὐτά τά δίστιχα Γιάγγο μου καί διάβασέ 'τα.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Καί βεβαίως θά τά βιαβάσω. Ἀπό τήν λαϊκή Μοῦσα πάντε παίρνομε πληροφορίες γιά τήν ζωή μιᾶς ἐποχῆς :
- Ἄργαλειέ μου φαῖνε - φαῖνε - κι' ἄκου, ἄκου τί σου λένε εἶσαι σύ ὁ ἀργαλειός μου - δοῦλα μου καί παραγυιός μου. Δοῦλα μου καί παραγυιός μου - ὁ καλός ὁ ἀργαλειός μου.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἐπ' αὐτά λοιπόν τά ἀθηναῖικα δίστιχα ἡλικίας ἐκατὸν ἑβδομήντα ἔτων, συμπεραίνομε τί ἐργασία ἔκαναν στό σπίτι τους οἱ ἀθηναῖες τῆς ἐποχῆς τοῦ 1800.

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ "Ελεγεσ πριν από λίγο, ότι οι άθηναίεσ δέν βγαίνανε από τά σπίτια τους παρά μόνο δυό φορές τόν μήνα, κάθε δεκαπέντε μέρες γιά νά πᾶνε στό λουτρό, στό χαμάμι θά εννοῆσ βέβαια.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ ~~ὡς ἀπό~~ "Ὅπως δῆποτε χαμάμι. Δέν ὑπῆρχαν ἄλλα λουτρά τότε, ~~ἀπὸ τὸ χαμάμι~~ ἀπό τό χαμάμι πού λεγότανε λουτρός...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ λουτρός ; "Ετσι ; Ἄρσενικό ὄνομα ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ λουτρός. Ἄφου καί στίς μέρες μας ἀκόμη, θυμᾶμαι στήν Νέα Φιλαδέλφεια, ἓνα μικρό κτίριο μέ τροῦλο, πού εἶχε μιά μεγάλη πινακίδα : Τουρκικόσ λουτρός !...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Δέν πρέπει νά μᾶσ πᾶνη αὐτό μεγάλη ἐντύπωσι, ἀφου καί στήν ἀρχαία ἑλληνική γλῶσσα, ἡ σχετική λέξισ ἦτανε γένουσ ἀρσενικοῦ : ὁ λουτρών, τοῦ λουτρῶνοσ.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καλά πού τό λέσ. Τό γεγονόσ εἶναι ὅτι πῆγαιναν πολλέσ μαζί γυναῖκεσ τῆσ γειτονιᾶσ στό λουτρό, γιὰτί μεμονωμένεσ γυναίκετεσ ἐμφανίσεισ στούσ δρόμουσ, τά σοκάκια καί τά καλντερούμια τῆσ Ἀθήνασ, ἦτανε πολύ ἐπικίνδυνεσ ἐπί Τουρκοκρατίασ. Καί αὐτόσ ὁ φόβοσ τῶν γυναικῶν, ἐξαπολούθησε καί ἀρκετά χρόνια μετά τήν ἀπελευθέρωσι... Ἴσως ἀπό κερτημένη ταχύτητα.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Σέ σπίτια ὁμοσ συγγενικά καί φιλικά, θά πηγαίνανε βέβαια...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πηγαίνανε ἀσφαλῶσ, ἀλλά παντοτε μέ μεγάλεσ συντροφίεσ καί μέ ἀνδρική συνοδεία καί ποτέ σέ μακρινέσ γειτονιέσ. "Ὅπως δῆποτε, ροντίζανε νά γυρίζουν πίσω στά σπίτια τους μέ τήν δύσι τοῦ ἡλίου γιά νά μήν βρεθοῦν στόν δρόμο νύχτα.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ἐπάρχει ἄραγε κανένα ντοκουμέντο πού νά τά λέη αὐτά τά πράγματα ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἐπάρχουν πολλέσ σχετικέσ περιγραφέσ καί ἀπό ξένουσ περιηγητάσ καί ἀπό ἑλληνεσ καμμιά φορά, ὅπως ὁ Ἄντωνιοσ Μπουμπούλης, ἓνας παπᾶσ πού ἔχει γράφει ἓνα ποίημα τόν " Ἐρῆνο " καί ἔχει ἀρκετέσ πληροφορίεσ γιά τήν κατάστασι τῆσ ἐποχῆσ τοῦ 1780, διακόσια χρόνια πριν. Διάβασε ἔν θέλησ λίγουσ στίχοус.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Γιά νά δοῦμε, γιατί φαντάζομαι πώς θά 'χη ἐνδιαφέρον ἢ περιγραφή τοῦ 'Αντωνίου Μπουμπούλη...

(Διαβάζει) Οὐδέποτε πηγαίνασι στόν δρόμο οἱ ἄθηναῖες
φηλόκορμες, περήφανες καί λυγρές κιῶρατες
πού μέ τήν φοῦντα τήν χρυση στό κόκκινό τους φάσι
τόν κ' ἄθε ἔντρα ἐνάμνασι, στά γόνατα νά πέση
νά προσκυνᾷ τήν χάρι τους μά καί τήν ὀμορφιά τους
τ' ἄ μάτια τους τ' ἄ σκιαδεράμ τ' ἄ γαϊτανόφρυδά τους

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Νομίζω πώς εἶναι ἀριετᾶ ἐνδεικτικοί αὐτοί οἱ στίχοι τοῦ παπᾶ 'Αντώνη γιά τίς Ριζοκσατρινές.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Πῶς τίς εἶπες ; Ριζοκσατρινές ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ναί, ἔτσι τίς ἀποκαλοῦσανε πολύ συχνά τίς ἄθηναῖες, ριζοκσατρινές γιατί κατοικοῦσανε γύρω ἀπό τήν 'Ακρόπολι, τό Κάστρο στίς ρίζες τοῦ Κάστρου.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Νομίζω ὅτι ἀκόμα λέγε ται μιᾶ μικρή συνοικία στ' ἀνατολικᾶ τῆς 'Ακροπόλεως, Ριζόκαστρο.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Κολά πού τό λές. Εἶναι ἐκεῖ ὅπου στεγάσθημε στά πρῶτα χρόνια τῆς βασιλείας τοῦ "Οθωνος τό πρῶτο Πανεπιστήμιο τῆς 'Ελλάδος. "Ομως αὐτός ὁ ποιητής παπᾶς, ὁ 'Αντώνης Μπουμπούλης συνεχίζει τήν περιγραφή του καί γιά τούς ἄνδρες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μά αὐτά θά τά ποῦμε ἀφοῦ θυμηθοῦμε πρῶτα κανένα τραγοῦδι ἀπό τ' ἄ παλαιά.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Συμφωνῶ ἀπόλυτα κι' ἀφοῦ μιλήσαμε γιά τ' ἄ σκιαδερά μάτια τῶν γυναικῶν τῆς 'Αθήνας, ἄς μᾶς θυμίση ἡ Κλειώ τ' ἄ " Μαῦρα μάτια τήν ἀύγή... " Ἐνα παμπάλαιο ἀθηναῖικο τραγοῦδι.

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) Τά μαῦρα μάτια τήν ἀύγή...

Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Βλέπεις λοιπόν ὅτι καί τό παλαιότατο αὐτό τραγοῦδι, συμφωνεῖ καί μέ τόν γάλλο ποιητή Λαμαρτῖνο πού ἐκθειάζει τ' ἄ μαῦρα μάτια τῆς ἀθηναίας καί μέ τόν ρασοφόρο ποιητή τόν 'Αντώνη τόν Μπουμπούλη.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Καί τώρα, άνυπομονή νά φθάσωμα στήν περιγραφή τών άνδρων τής 'Αθήνας.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Νομίζω πώς έφθασε ή σειρά τους. ^{Αυτά τά παλαιά} ~~αυτά τά παλαιά~~ κείμενα πού αναφέρομε καμμιά φορά, πιστεύω πώς έχουνε διπλή αξία. Ποῦτον φιότι είναι άύθόρμητος ματυρία για γεγονότα τής έποχής καί σάν άύθόρμητος θά είναι καί σωστή καί δεύτερον, γιατί μεις φανερώνουν τήν ίδιωματική γλώσσα τής έποχής. Διάβασε λοιπόν Γιάγκο μου τί λέει ο παπᾶ 'Αντώνης ο Μπουμπούλης για τους 'Αθηναίους

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ (Διαβάζει) "Οσες φορές έφαινόντο μπροστά οί 'Αθηναίοι π'όλα τά γένη καί φυλεξ, έδεικτασιν ώρατοι, εΐκοσι όταν έστεπαν, έφαινόντο σαράντα μέ παλαιά φορέματα, καθώς φορούσαν πάντα μέ τά σκιάδια τά ψηλά πού είχαν στό κεφάλι, στολίζοντάς τους τό κορμί, μέ δόξαν τους μεγάλη. Μέ άντερί μευαξωτό κι'ή ζώνη τους μετάξι καί άπό πάνω ο τζουμπές, όπου τόν είχαν σιάξει μέ γού να όλογύρωθε όπου έδειχνε τόν πλοῦτο κι'έρρίπτασι τά γρόσια τους, όπου βαρᾶ λαούτο. - Βάρα 'το άκόμη μιá φορά, λέγουν στόν λαουτάρη κι'έλόγου του ξανάρχιζε, μέ τήν περίσσια χάρι όπου έχουνε στό δέκτυλα... γιατί έχουνε νά ποῦνε πώς τής 'Αθήνας οί άρχοντες, τήν μουσική άγαποῦνε

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Νομίζω πώς είναι άρμετά ένδεικτικοί αυτοί οί δεκαπεντασύλλαβοι στίχοι του ρασοφόρου ποιητου παπᾶ 'Αντώνη.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Κάτι ήθελα νά σ'έρωτήσω άγαπητέ μου Δημήτρη. Οί κάτοικοι-τής 'Αθήνας τότε, πριν άπό τήν 'Επανάσταση του 1821, ήτανε όλοι αθηναίοι, ντόπιοι ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ποιός τό ειπε αυτό ; 'Η 'Αθήνα έκείνη τήν έποχή, ήτανε σωστή πανσπερμία. 'Αθηναίοι του τόπου, υπήρχαν βέβαια πολλοί, μά υπήρχαν καί όθωμανοί ένα σωρό, άράπηδες μπόλικοι, έβραίοι βχι λίγοι καί γύφτοι... πολλοί τουρκόφυφτοι καθώς καί μερικοί ξένοι, Εύρωπαίοι.

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καλά λοιπόν τό εἶπες : Πανσπερμία σωστή. Μά οἱ ξένοι, τί δουλειά εἶχανε αὐτοῖ οἱ ξένοι στήν Ἀθήνα ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πρῶτα πρῶτα ἦτανε δύο τρεῖς πρόξενοι Γαλλίας, Αὐστρίας, Ἀγγλίας καί Αὐστρίας ἢ μᾶλλον ὅπως τόν λέγανε τῆς Ἀουστρίας. Ἐκτός ἀπ'αὐτούς τοὺς προξένους πού εἶχανε καί σκοπό νά φιλοξενοῦν τοὺς ξένους περιηγητάς πού ἐρχόντουσαν στήν Ἀθήνα γιά λόγους ἀρχαιολογικούς καί ἴσως... ἀρχαιοκαπηλικούς λιγάκι, στήν Ἀθήνα ὑπῆρχαν καί μοναστήρια δύο τρία καθολικά.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ναι, αὐτό τό ξέρω. Εἶναι γνωστό ὅτι σ'ένα τέτοιο μοναστήρι τῶν Καπουκίνων κατώκησε ὁ λόρδος Βύρων στά 1811 ὅταν ἦρθε γιά πρώτη φορά στήν Ἀθήνα... κι'ἐπειδὴ ὅλα ὅσα μοῦ εἶπες ἀγαπητέ μου Δημήτρη, βγαίνουν σωστά, θυμᾶμαι τώρα ὅτι ἀπό τό μοναστήρι τῶν Καπουκίνων ὁ λόρδος Βύρων εἶδε τήν Τερέζα Μακρῆ, πού ὁ πατέρας της ὁ Προκόπης Μακρῆς, ἦτανε πρόξενος τῆς Ἀγγλίας... Εἶπες ὅμως ὅτι ὑπῆρχανε στήν Ἀθήνα καί Ἀράπηδες
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἀρεκτοί Ἀράπηδες.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τί δουλειές κᾶνανε αὐτοί ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Οἱ Ἀράπηδες ; Κᾶνανε κυρίως μεταφορές γιατί ὅλοι τους εἶχανε ιδιόκτητες καμήλες. Καμήλες Γιῶτα ΧΕ...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μᾶλλον φαντῆζομαι δημοσίας χρήσεως ἀφοῦ κᾶνανε μεταφορές.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἔστω καί δημοσίας χρήσεως. Οἱ τοῦρκοι πάλι, ἦτανε κυρίως ζαχαροπλάστες, ἔν μποροῦμε ν'ἀποιαλέσωμε ζαχαροπλαστεῖα τά διάφορα στραγαλατζίδικα πού πουλοῦσανε γλυφιτσούρια καί λουκούμια στήν Ἀθήνα καθώς καί ζαχαροστράγαλα χρωματιστά.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καί οἱ ἀθηναῖοι ; Τί δουλειές κᾶνανε ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Νά μοιράσωμε τοὺς ἀθηναῖους σέ τέσσερα τέταρτα. Τό ἕνα τέταρτο εἶχε καφενεῖα... τό ἕλλο τέταρτο, εἶχε κρασοπουλειά
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Κατάλαβα. Τά ἕλλα δύο τέταρτα θά ἦτανε οἱ πελάτες τῶν καφενεῖων καί τῶν κρασοπουλειῶν

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ακριβώς. 'Η ψυχολογία τῶν ἀθηναίων τοῦ τόπου, ἦτανε ὅτι στὸν τόπο τους, στὴν 'Αθήνα μέσα, δέν θέλανε νά ἐργάζωνται γιὰ νά ὑπηρετοῦνε τοὺς ἄλλους.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Καταλαβαίνω. Ἦτανε οἱ ἀφεντάδες, οἱ ἄρχοντες ...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί λίγο τεμπέληδες φυσικά, σκόπιμα τεμπέληδες. Ξημέρωνε - νύχτωσε, οἱ ἀθηναῖοι ἦτανε στρογγυλοκαθισμένοι στοὺς καφενέδες καί καπνίζανε τοὺς ναργιλέδες τους...

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Σέ διακρίνω μιὰ στιγμή. Εἶπες : Ξημέρωνε - νύχτωνε καί μοῦ θύμησες ἓνα παλαιότατο ἀθηναϊκό τραγοῦδι τὸ Νυχτώνε - Ξημερώνει... Νά μιὰ εὐκαιρία νά μᾶς τὸ τραγουδήσῃ ἡ Κλειώ.

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μὲ συνοδεία πιάνου) Νυχτώνει - Ξημερώνει...

Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Εἶπες πρὶν ἀπὸ λίγο, ὅτι οἱ ἀθηναῖοι στρογγυλοκαθισμένοι στοὺς καφενέδες τῆς πασηῆς 'Αθήνας, καπνίζανε ναργιλέδες. Τσιγάρα δέν ὑπῆρσαν τότε ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τσιγάρα ; Ὁχι βέβαια. Μὲ τσιμπούκια κάπνιζε ὁ κόσμος, καί τι μακρὰ ξύλινα τσιμπούκια καί μὲ ναργιλέδες. Πολύ ἀργότερα ἔφθασαν τὰ τσιγάρα σὴν 'Ελλάδα, τσιγάρα μὲ τσιγαρόχαρτο γιὰτί τὰ πρῶτα στριφτά τσιγάρα ποὺ καπνίστησαν στὸν κόσμον, ἦτανε τυλιγμένα μὲ μεμβράνη καλαμποκιοῦ

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Μὲ μεμβράνη καλαμποκιοῦ ; Σοβαρά ; Αὐτό δέν τὸ ἤξερα.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί φαντάζομαι ὅτι δέν θά τὸ ξέρουνε πολλοί. Δυὸ χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸ 1800, δηλαδή στὰ 1798 καί 23 χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι τοῦ 1821, ὁ Ναπολέων βρίσκεται στὴν Αἴγυπτο. Οἱ στρατιῶτες τοῦ Ναπολέοντος καπνίζανε καπνὸ κομμένο ποὺ τὸν χώνανε σέ μικρὰ τσιμπούκια πῆλινα. Σέ μιὰ μάχη, σιοτόνονταν οἱ καμηλές μὲ τίς ἐφοδιοπομπές τοῦ στρατοῦ καί σπάσανε τὰ φορτώματα μὲ τίς πῆλινες πίπες, τὰ μικρὰ αὐτὰ τσιμπούκια. Τότε οἱ στρατιῶτες τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ σιέφτησαν νά τηλίγουν τὸν καπνὸ σέ μεμβράνη καλαμποκιοῦ.

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μά τότε, φυσικά δέν μπορούσαν νά υπάρχουν τσιγάρα μέ τήν σημερινή τους μορφή στήν 'Αθήνα τοῦ 1800 πρίν ἀπό τήν 'Επανάστασι τοῦ 21. Καί θυμᾶμαι τώρα πού τά λεμε αὐτά ὅτι στό περίφημο καφενεῖο τοῦ Κάφτα, πού ἔδωσε τό ὄνομά του στά καφετεῖα οἱ παλαιοί ἀγωνιστές τοῦ 21, καπνίζανε τά τσιμπούλια τους καί τούς ναργιλέδες...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καλά πού τό θυμᾶσαι λοιπόν. "Ἐτσι οἱ ἀθηναῖοι τοῦ 1800 ἦτανε μᾶλλον ἀργόσχολοι, γιά νά μήν ποῦμε τήν λέξι τεμπέληδες καί ζούσανε ἀπό τά κτήματά τους, σπιτάκια πού τά νοικιάζανε σέ ἄλλους ἢ τ'ἀμπέλια τους πού τά νοικιάζανε σέ τούρκους.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Εἶπες ὅμως ὅτι ὑπῆρχανε καί γύφτοι.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Βεβαίως. Πολλοί γύφτοι, πού μένανε σά τσαντήρια ἔξω ἀπό τήν 'Αθήνα. Αὐτοί ἦτανε τεχνίτες, σιδεράδες, κλειδαράδες, ἐπιδιορθωτές μηχανῶν
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Στάσου καί μ'ἐκπλήσσεις τώρα. 'Επιδιορθωτές μηχανῶν ; Τί εἶδους μηχανές ὑπῆρχαν τότε ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πολλῶν εἰδῶν μηχανικά κατασκευάσματα. 'Ακόμη κι' ἕνας μύλος τοῦ καφέ, ἦτανε κατασκευάσμα μηχανικό, ἢ ὄχι ;
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ "Ἐχεις δίκαιο. 'Ακόμη καί στά χρόνια μας, θυμᾶμαι ὅτι οἱ γύφτισσες γυρίζανε στούς δρόμους καί λέγανε τή μοῦρα ἢ διορθώνανε μύλους τοῦ καφέ.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Κι' ἐγώ τό θυμᾶμαι τριάντα σαράντα χρόνια πρύν. Καί εἶχανε μιᾶ διαπεραστική φωνή δταν διαλαλούσανε : Μύλους, μυλαράκια διορθώνω. Κυρίως ὅμως τότε, ἡ μηχανή πού ἐπισκευάζανε ἦτανε οἱ ἀργαλειοί γιά τούς ὁποίους μιλούσαμε πρίν. Κάθε σπίτι εἶχε ὅπως εἶπαμε ἕναν δυό ἀργαλειούς. Καί λένε οἱ παλαιοί ἀθηναῖοι ὅτι ὑπῆρχε στά πρῶτα ὀθωνικά χρόνια, ἕνας γύφτος ἐπιδιορθωτής ἀργαλειῶν πού διαλαλοῦσε τήν τέχνη του στούς δρόμους τραγουδιστά : Διορθώνω ἀργαλειούς - φτιάνω καινούργιους τούς παληούς.

- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Φαντάζομαι ότι αυτός ο γύφτος, θά ΐκανε χρυσές δουλειές.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πραγματικά χρυσές δουλειές ο Γιουσουφής...
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Βλέπω ότι διασώθηκε και τό ΐνομά του. Γιουσουφ τόν λέγανε;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Γιουσουφ, μά οι χριστιανοί τόν φωνάζανε ΐωσήφ και μάλιστα Σήφη... "Έχω ακούσει ότι τό επώνυμο 'Αρχαλιβς, πού τό συναντούμε καμμιά φορά σήμερα, εΐναι παρατσοθιλι κάποιου κατασκευαστοΰ η επιδιορθωτοΰ εργαλειών.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Δέν αποικείται. ΐκεινο πού ξέρω εγώ εΐναι ότι σ' όλα τά αθηναΐϊνα σπίτια, υπήρχε και μπαξές, κηπος μέ δένδρα και άπαιτήτως μέσα στά δένδρα υπήρχε και μία μουσμουλιά, όπως συμπεραΐνομε από ένα τραγουδι έρωτευμένου πανταδόρου :
- Στόν κηπο πού σέ πρωτοεΐδα - θέ νά φυτέψω μουσμουλιά ...
- ΚΑΒΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) Στόν κηπο πού σέ πρωτοεΐδα
θέ νά φυτέψω μουσμουλιά
για νά κρεμάσω τήν έλπίδα
άπ' τ' άνθισμένα της κλαδιά...
Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Σ' αυτήν τήν κατάστασι βρήκε τήν 'ζοήνα ή άπελευθέρωσις της στα 1833. Και τό Πάσχα τοΰ 1833, όταν αναγγέλθηκε στο Ναύπλιον ότι στην 'Ακρόπολι κατέβηκε ή τούρκικη σημαία και έκυμάτισε ή ελληνική, πού ήτανε τότε κρη με μπλέ σταυρό, ο ποιητής 'Αλέξανδρος Σούτσος ΐγραφε ένα επικό ποΐημα πού αξίζει να διαβάσης αγαπητέ μου Γ άγκο, ένα του απόσπασμα.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Νά τό διαβάσω και αυτό :
- ... Εΐς τήν Πνύκα, δέν γυρίζουν, έλευθερωθέντα πλέον
τά παιδιά τών Θρασθβούλων, τά παιδιά τών Περικλέων
και ο ΐγιός μας τάφος, αι ήρωΐκαι 'Αθηναί,
χάρις εΐς τόν ΐσθωνα μας, πλέον τουρκικαι δέν εΐναι
Κυανόλευκαι σημαΐαι, κυματοΰν, στόν Παραθώνα
κι' ο λαός μέ τό ποτήρι τραγουδΐ στόν Παρθενώνα :
- Τρίκι τράνα - τίρι λίρι
στης ήρωΐκης 'Αθήνας, τήν υγείαν, τό ποτήρι.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Έτσι λοιπόν, πριν γίνει πρωτεύουσα του Κράτους η 'Αθήνα, πρωτεύουσα όπως έχουμε πει, ήτανε τό Ναύπλιο. 'Εκεί έμενε ο 'Οθων και η 'Αντιβασιλεία. Όμως δεν υπήρξε εύκολη επικοινωνία μέ τό Ναύπλιο και οί 'Αθηναίοι, άκούγανε τήν λέξι : 'Αντιβασιλεία και δέν ξέρανε τί ήτανε. 'Η 'Αντιβασιλεία εξέδωσε νόνο, η 'Αντιβασιλεία διοόρισε ύπουργούς, η 'Αντιβασιλεία έκανε τούτο, έκανε εκείνο...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καταβαίνω τήν συνέχεια. Πολλοί θά τήν περάσανε τήν 'Αντιβασιλεία για καμμιά γυναίκα...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μπράβο Γιάννο. Τό λές σαν να ζουσεσ εκείνη τήν εποχή. 'Υπάρχει μάλιστα ένα χαριέστατο ανέκδοτο σχετικά μέ αυτό.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Δηλαδή :

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Θά μιλήσωμε καμμιά φορά για τόν γερμανό αρχαιολόγο Λουδοβίκο Ρός, πού είχε αναλάβει τήν όργάνωσι της αρχαιολογικής 'Υπηρεσίας των 'Αθηνών. Κάποτε λοιπόν ο Ρός, όπως ο ίδιος τό αναφέρει στα 'Απομνημονεύματά του, βρέθηκε στό μοναστήρι της Πεντέλης. Μιλούσε πιά άρκετά καλά τά νέα έλληνικά και ο ήγούμενος τόν περιποιήθηκε πολύ και κάποια στιγμή τόν έρώτησε :

- Δέν μου λές εύλογημένε, τήν γνωρίζεις τήν 'Αντιβασιλεία ;
- Βεβαίως τήν γνωρίζω, άποκρίθηκε ο Ρός, άνύποπτος στην αρχή.
- 'Αλήθεια τήν γνωρίζεις ; "Αμ' έές μου κι' έμένα... Τό λογής άνθρωπος είναι αυτή η 'Αντιβασιλεία ; Τί τήν έχει ο βασιληάς ;

(Γέλια του Γιαννίδη) Φυσικά ο Ρός εξήγησε στόν ήγούμενο τί ήτανε η 'Αντιβασιλεία...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Πολύ ώρατο. Όμως νομίζω πώς η ώρα μας πέρασε Δημήτρη και μόλις προλαβαίνομε ν' άκούσωμε κανένα τραγουδι άπόδη...

ΚΛΕΙΣ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) Τ ρ α γ ο υ δ ι